

Posudek oponenta na bakalářskou práci A. Ledvinové *Erich Fromm a společenský charakter*

Autorka se ve slibně anotované práci drží jen základní roviny popisu, o čemž svědčí mj. typicky 1-2 stránková délka podkapitol. Na první pohled se zdá pozitivní, že vychází vesměs z Frommových spisů, na druhou stranu jeho myšlenky vůbec neproblematizuje: příslušná pasáž výkladu je vždy založena na přímém čtení konkrétní knihy, chybí jakákoliv syntéza jdoucí napříč Frommovým dílem. Marx je vyložen prizmatem Frommova čtení, nikoliv Fromm jako Marxem ovlivněný (socialistický) humanista; ambivalentní Frommův postoj k Freudovi nelze v práci vypátrat téměř vůbec. Mnohé základní pojmy jsou zatíženy nepřesnostmi: Frommova „zkušenosti s analytickou psychologií“ (s. 10) namísto psychoanalýzou (Freud, nikoliv Jung), „pojetí Frommovy analytické psychologie“ (též v názvu kap. 3.3) místo sociální či kulturní psychoanalýzy.

Kap. 3 se snaží o provázání Frommovy biografie s jeho dílem, životopisné momenty ovšem mají pouze ilustrativní charakter (navíc chybí jakýkoliv popis pozadí emigrace do USA a tamního působení; vzhledem k Frommově pojednání o významu lásky pro tvůrčí orientaci člověka by bylo krajně zajímavé rozebrat, jak se vyvíjely jeho tři manželské vztahy). Jako zdroj je zde využita útlá Funkova monografie, ovšem další Funkova díla uvedená v bibliografii se v textu vůbec nevyskytují. To se týká i položek Drapela, Nakonečný, Radechovská a McLeod. Z 9 položek sekundárních zdrojů jsou v tělu práce uvedeny pouze 3, přičemž Buss právě jednou. Prakticky naprostou absenci práce se sekundárními zdroji považuji za velmi problematický rys tohoto textu.

Schopnost vyložit základní pojmy kolísá, někdy dochází k nepřesnostem i nesrozumitelným formulacím: „Freud říká, že podstatu každého chování, tvoří charakterové rysy, které se z tohoto chování vyvozují.“ (s. 25) Dále: v kap. 9.3 je odmítnuto Freudovo přesvědčení, že láska ke druhým a sebeláska jdou proti sobě, ovšem hned v kap. 9.4 autorka tvrdí, že podle Fromma je podmínkou lásky překonat člověku vlastní narcismus. Formulace „člověk má vynaložit větší část své energie na práci, naučit se kázni a pořádku“ (s. 33) je vyloženě matoucí, hodí se spíše na konzervativního politika než myslitele ovlivněného Marxem a Ježíšem.

Otázky k obhajobě:

Co Fromm myslí požadavkem, aby se láska přeměnila z okrajového individualistického jevu na součást společenského charakteru? Jak to souvisí s dělením na individuální a společenský charakter? Hodnotíte tento požadavek jako potenciálně uskutečnitelný, nebo jen intelektuální apel? (s. 50)

Těžko srozumitelný je celý první odstavec kap. 6.2 o produktivní orientaci: jak spolu souvisí „rozvinutí všech možností člověka“, Freudova analýza neurotického charakteru a genitální libido?

Hodnocení

Předkládaná práce dostačuje základním požadavkům kladeným na bakalářský stupeň, doporučuji ji k obhajobě a hodnotit stupněm D.

V Hradci Kr. dne 17. 5. 2023

Mgr. Filip Jaroš, Ph.D.